

**Seletuskiri haridus- ja teadusministri määruse
„Riigisisese projektipõhise toetuse otsustuskorras andmise tingimused ja kord“
eelnou juurde**

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse riigieelarve seaduse § 53¹ lõigete 1 ja 1¹ ning § 55¹ lõike 2 alusel.

Haridus- ja teadusministri määruse „Riigisisese projektipõhise toetuse otsustuskorras andmise tingimused ja kord“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) eesmärk on kehtestada Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala vahendite arvelt antava riigisisese projektipõhise toetuse otsustuskorras andmise tingimused ja kord. Eelnõuga luuakse raamistik juhtudeks, kus toetuse andmine avatud taotlusvooru kaudu ei ole konkreetse projekti tegevuse eripära, elluviijate piiratud ringi või muu põhjendatud asjaolu tõttu asjakohane, kuid toetatav projekt aitab kaasa haridus- ja teadusministri käskkirjaga kinnitatud programmi eesmärgi saavutamisele ning on otseselt seotud programmi tegevusega.

Riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1 kohaselt kehtestab minister ministeeriumi valitsemisala vahendite arvelt antava riigisisese projektipõhise toetuse andmise tingimused ja korra, kui need ei tulene muust õigusaktist. Sama paragrahvi lõike 1¹ kohaselt antakse riigisisest projektipõhist toetust kooskõlas valitsemisala arengudokumentidega kulude ja investeeringute sihtfinantseerimiseks üldjuhul avatud taotlusvooru kaudu. Vaid erandjuhul ja põhjendatult võib riigisisest projektipõhist toetust anda otsustuskorras, kui minister on kehtestanud selliste toetuste andmise põhimõtted riigieelarve seaduse § 53¹ lõikes 1 nimetatud määrusega. Riigieelarve seaduse § 55¹ lõike 2 kohaselt võib minister kehtestada riigieelarve seaduse § 53¹ lõikes 1 nimetatud määrusega riigisisese projektipõhise toetuse tagasinõude määrad ning toetuse täpsustavad või muud tagasinõudmise alused.

Eelnõu eesmärk on tagada, et otsustuskorras toetuse andmine oleks läbipaistev, põhjendatud, kontrollitav ja kooskõlas riigieelarve vahendite säästliku, otstarbeka ja õiguspärase kasutamise põhimõtetega. Eelnõuga ei kehtestata taotlejatele üldist kohustust toetust taotleda, vaid sätestatakse tingimused ja kord juhuks, kui otsustuskorras toetust taotletakse või antakse. Eelnõu ei too kaasa riigieelarvele täiendavaid kulusid, sest toetust saab anda üksnes toetuse andja eelarves olemasolevate vahendite piires.

Eelnõuga ei kaasne ettevõtjatele ega füüsilistele isikutele halduskoormust, kuna eelnõu ei pane neile uusi kohustusi. Toetuse üksikkorras taotlemine on taotlejatele võimalus, mitte kohustus.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Haridus- ja Teadusministeeriumi strateegia ja eelarve osakonna juhataja Keit Parts (tel 735 0280; keit.parts@hm.ee) ja sama osakonna finantsarvestuse juht Merle Sulaoja (tel 735 1506; merle.sulaoja@hm.ee).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Haridus- ja Teadusministeeriumi õigusnõunikud Kristel Siimula-Saar (tel 735 0638; kristel.siimula-saar@hm.ee) ja Margit Kiin (tel 735 0199; margit.kiin@hm.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kuuest peatükist ja 17 paragrahvist.

1. peatükk „Üldsätted“

Paragrahviga 1 sätestatakse määruse reguleerimis- ja kohaldamisala.

Lõige 1 tugineb riigieelarve seaduse § 53¹ lõikele 1, mis annab ministrile volituse kehtestada ministeeriumi valitsemisala vahendite arvelt antava riigisisese projektipõhise toetuse otsustuskorras andmise tingimused ja kord. Sätte eesmärk on piiritleda, et määrus reguleerib üksnes Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala vahendite arvelt antava riigisisese projektipõhise toetuse otsustuskorras andmist. Määruse alusel antav projektipõhine toetus on avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendi § 24 lõike 2 punkti 2 tähenduses sihtfinantseerimine, st toetus, mis antakse kindla eesmärgi saavutamiseks ja mille kasutamine on seotud ette nähtud tingimuste täitmisega.

Lõikes 2 täpsustatakse, et määrust kohaldatakse otsustuskorras antavale toetusele, mida ei anta avatud taotlusvooru kaudu ning mille tingimused ja kord ei tulene muust õigusaktist. Riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1¹ kohaselt antakse riigisisest projektipõhist toetust üldjuhul avatud taotlusvooru kaudu. Erandjuhul ja põhjendatult võib toetust anda otsustuskorras, kui minister on kehtestanud selliste toetuste andmise põhimõtted riigieelarve seaduse § 53¹ lõikes 1 nimetatud määrusega. Lõike eesmärk on vältida määruse kohaldumist toetustele, mille andmiseks on ette nähtud avatud taotlusvoor või mille tingimused ja kord on juba sätestatud muus õigusaktis.

Lõikes 3 sätestatakse toetuse andja, kelleks on Haridus- ja Teadusministeerium. Toetuse andja määramine on vajalik pädeva haldusorgani üheseks kindlaksmääramiseks. Haldusmenetluse seaduse § 54 kohaselt on haldusakti õiguspärasuse üheks eelduseks, et haldusakt on antud pädeva haldusorgani poolt andmise hetkel kehtiva õiguse alusel ja sellega kooskõlas.

Lõige 4 sätestab, et käesolevas määruses sätestatud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seadust määruses sätestatud erisustega. Säte rõhutab, et toetuse taotlemine, taotluse menetlemine, otsuse tegemine, otsuse muutmine, aruandluse kontroll ning toetuse tagasinõudmine toimuvad haldusmenetluses. Määruses reguleerimata küsimustes kohaldatakse haldusmenetluse seaduse üldregulatsiooni.

Lõikes 5 sätestatakse võimalus reguleerida toetuse taotlemise, menetlemise, otsustamise, maksmise, aruandluse ja kontrolli töökorralduslikke üksikasju ministri käskkirjaga kehtestatud korras. Selline lahendus võimaldab hoida määruse üldise õigusliku raamistikuna ning jätta sisemised töövood, dokumendimallid, kooskõlastusprotsessid ja muud korralduslikud küsimused töökorralduslikku dokumenti. Samas ministri käskkirjaga kehtestatud kord ei tohi olla vastuolus määrusega, määruses sätestatakse piirang, et käskkiri ei või mõjutada taotleja või toetuse saaja õigusi ega kohustusi. Taotleja ja toetuse saaja õigusi ja kohustusi mõjutavad tingimused peavad tulenema määrusest, taotluse rahuldamise otsusest või nende alusel sõlmitud lepingust.

Paragrahviga 2 sätestatakse toetuse andmise eesmärk. Toetuse andmine seotakse haridus- ja teadusministri käskkirjaga kinnitatud programmi eesmärgiga. Toetust võib anda üksnes tegevustele, mis aitavad kaasa programmi eesmärgi saavutamisele. Sellega tagatakse, et toetuse andmine on kooskõlas valitsemisala arengudokumentide ja eelarve planeerimise põhimõtetega ning toetuse seos programmi eesmärgiga on põhjendatav ja kontrollitav.

Paragrahviga 3 sätestatakse toetuse andmise põhimõtted.

Lõige 1 täpsustab, et otsustuskorras antakse toetust erandjuhul ja põhjendatult, lähtudes riigieelarve seaduses sätestatud põhimõtetest. Otsustuskorras toetuse andmine on riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1¹ tähenduses erandlik meede. Seaduse üldpõhimõtte kohaselt antakse riigisisest projektipõhist toetust avatud taotlusvooru kaudu. Otsustuskorras toetuse andmine on lubatud vaid erandjuhul ja põhjendatult, kui esinevad asjaolud, mis välistavad konkurentsipõhise menetluse otstarbekuse või võimalikkuse (nt elluvijate piiratud ring). Lõike

kohaselt antakse otsustuskorras toetust üksnes juhul, kui kõik lõike punktides 1-5 sätestatud eeldused on täidetud:

- 1) Toetuse andja eelarves peavad olema vahendid toetuse andmiseks. Toetust ei anta üksnes seetõttu, et projekt vastab toetuse andmise eesmärgile või on sisuliselt põhjendatud, vaid toetuse andmine eeldab alati eelarvelise katte olemasolu. Eelarvelise katte puudumine on määruse § 11 lõike 4 punkti 1 kohaselt taotluse rahuldamata jätmise alus.
- 2) Toetatav tegevus peab olema avalikes huvides. Nõude eesmärk on tagada, et riigieelarvelisi vahendeid kasutatakse avaliku hüve loomiseks ning toetatava tegevuse mõju ulatub kaugemale üksiku taotleja huvidest.
- 3) Toetatav tegevus peab olema seotud programmi tegevusega, aitama kaasa selle programmi eesmärgi saavutamisele ning olema programmi tegevuse elluviimiseks vajalik. Sätte eesmärk on tagada, et otsustuskorras toetust antakse üksnes tegevusele, millel on selge seos valitsemisala programmi ja selle tegevusega.
- 4) Otsustuskorras toetuse andmine peab olema põhjendatud tegevuse eripära, elluviijate piiratud ringi või muu asjaolu tõttu, mis välistab avatud taotlusvoorude korraldamise. Sätte eesmärk on välistada otsustuskorras toetuse andmine tavapärase rahastamisviisina ning tagada, et otsustuskorras toetust kasutatakse üksnes põhjendatud erandjuhtudel. Tegevuse eripära all peetakse silmas olukordi, kus tegevuse sisu, eesmärk või korraldus eeldab selliste teadmiste, õiguste, pädevuste, infrastruktuuri või muu võimekuse olemasolu, mis on vajalikud tegevuse tulemuslikuks elluviimiseks. Selline eripära võib põhjendada toetuse andmist otsustuskorras, eelkõige juhul, kui tegevust saab ellu viia üksnes konkreetne või väga piiratud arv elluviijaid.
- 5) Eesmärgi saavutamiseks peab olema ainult üks sobiv elluviija või kaasatakse kõik teadaolevad sobivad elluviijad. Elluviija sobivust hinnatakse toetuse andjale kättesaadava teabe, varasema valdkondliku kogemuse, pädevuse ja projekti eesmärgi saavutamiseks vajaliku suutlikkuse alusel. Hindamine dokumenteeritakse taotluse menetluses. Säte toetab võrdse kohtlemise ja võrdsete konkurentsitingimuste tagamise põhimõtet ning aitab vähendada riski, et otsustuskorras toetuse andmisel eelistatakse põhjendamatult ühte võimalikku elluviijat.

Lõike 2 kohaselt tagatakse toetuse andmisel rahaliste vahendite läbipaistev, otstarbekas ja säästlik kasutamine, olemasoleva konkurentsi tõhus ärakasutamine ning isikute võrdne kohtlemine. Säte väljendab riigieelarve seaduse §-st 76 tulenevaid riigieelarveliste vahendite kasutamise üldpõhimõtteid ning on oluline otsustuskorras toetuse andmise läbipaistvuse tagamiseks.

Paragrahviga 4 sätestatakse riigiabi ja vähese tähtsusega abi reeglite järgimise üldpõhimõte.

Lõike 1 kohaselt hinnatakse toetuse andmisel, kas tegemist võib olla riigiabiga Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses või vähese tähtsusega abiga. Hindamine on vajalik, sest ka riigisisene projektipõhine toetus võib teatud juhtudel anda toetuse saajale majandusliku eelise ning mõjutada konkurentsi ja liikmesriikide vahelist kaubandust.

Lõikes 2 sätestatakse, et kui toetus kvalifitseerub riigiabiks või sellele kohaldatakse vähese tähtsusega abi reegleid, antakse abi üksnes kooskõlas Euroopa Liidu ja Eesti õigusaktidest tulenevate nõuetega ning juhul, kui abi andmine on lubatav. Vähese tähtsusega abi andmisel tuleb lähtuda asjakohasest Euroopa Komisjoni määrusest, sealhulgas komisjoni määrusest (EL) 2023/2831, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes, kui nimetatud määrus on konkreetse abi puhul kohaldatav.

2. peatükk „Nõuded taotlejale ja taotlusele“

Paragrahviga 5 kehtestatakse nõuded toetuse taotlejale. Nõuete eesmärk on tagada, et otsustuskorras toetust antakse üksnes sellisele taotlejale, kelle õiguslik ja majanduslik seisund võimaldab toetust sihipäraselt kasutada ning kelle puhul ei esine asjaolusid, mis suurendaksid avalike vahendite väärkasutamise riski. Taotleja nõuete kontrollimisel hinnatakse eelkõige taotleja õiguslikku seisundit, aruandlus- ja maksukohustuste täitmist, usaldusväärust, varasemate toetustega seotud kohustuste täitmist ning topeltrahastamise riski.

Paragrahviga 6 sätestatakse nõuded taotlusele. Taotluses nõutavad andmed võimaldavad toetuse andjal kontrollida taotleja ja taotluse vastavust määruse nõuetele, hinnata otsustuskorras toetuse andmise põhjendatust ning dokumenteerida menetluses olulised asjaolud. Taotluse hindamisel on keskse tähtsusega projekti eesmärk, oodatavad tulemused ja mõju, projekti seos programmi tegevusega ning selgitus selle kohta, kuidas projekt panustab programmi tegevuse elluviimisse ja programmi eesmärgi saavutamisse. Taotluses esitatav tegevus- ja ajakava ning eelarve tegevuste ja rahastusallikate lõikes võimaldavad hinnata projekti teostatavust, kulude põhjendatust ja rahastamise läbipaistvust. Muu taotletud või saadud rahastuse kohta esitatavad andmed on vajalikud eelkõige topeltrahastamise riski hindamiseks. Määruses kohaselt tuleb taotlus esitada hiljemalt toetuse kasutamise aastale eelneva aasta 1. oktoobriks. Tähtaeg võimaldab taotlusi arvestada järgmise aasta eelarveotsuste tegemisel. Pärast tähtaja möödumist saab taotluse võtta menetlusse üksnes erandjuhul, kui tähtjaks esitamine ei olnud võimalik taotlejast sõltumatul mõjuval põhjusel või kui toetuse andmine on erakorralisel ja põhjendatud juhul vajalik avaliku huvi tõttu ning toetuse andja eelarves on selleks vahendid.

3. peatükk „Toetusega kaetavad kulud ja projekti elluviimise periood“

Paragrahviga 7 sätestatakse toetatavad ja mittetoetatavad kulud.

Lõikes 1 sätestatakse toetatava kulu üldtingimused. Kulu on toetatav, kui see on projekti elluviimiseks sobiv, vajalik, põhjendatud ja tõhus ning kooskõlas projekti eelarve ja kehtivate õigusaktidega. Sobivuse ja vajalikkuse nõue tähendab, et kulu peab olema otseselt seotud projekti eesmärgi ja tegevustega. Põhjendatuse ja tõhususe nõue tähendab, et kulu peab olema mõistlik, kuluefektiivne ning avalike vahendite kasutamise seisukohast põhjendatud. Taotluse hindamisel võib kulude sobivuse, vajalikkuse, põhjendatuse või tõhususe puudumine olla määruse § 11 lõike 4 punkti 4 alusel taotluse rahuldamata jätmise alus. Toetuse kasutamise etapis võib mittetoetatava kulu hüvitamine olla määruse § 15 lõike 2 punkti 2 alusel toetuse tagasinõudmise alus.

Lõikes 2 sätestatakse toetatavale kulule esitatavad täiendavad tingimused. Kulu peab olema tekkinud projekti elluviimise perioodil, tasutud toetuse saaja arvelduskontolt enne toetuse kasutamise aruande esitamist, tõendatud algdokumendiga, tehtud riigihangete seaduse põhimõtteid järgides ning raamatupidamises selgelt eristatavalt kirjendatud. Nõuete eesmärk on tagada kulude kontrollitavus, seotus projektiga ja avalike vahendite õiguspärane kasutamine.

Lõikes 3 sätestatakse kulud, mida toetusega ei kaeta. Nõuete eesmärk on välistada kulud, mille hüvitamine ei oleks kooskõlas toetuse eesmärgi, avalike vahendite säästliku kasutamise või kulude kontrollitavuse põhimõttega. Kulu võib olla mittetoetatav ka juhul, kui see ei ole lõikes 3 nimetatud, kuid ei vasta § 7 lõigetes 1 või 2 sätestatud toetatavuse tingimustele. Käibemaksu hindamine sõltub taotleja staatusest KMS tähenduses. Kui isikul on KMS §-de 30 ja 31 kohaselt õigus sisendkäibemaksu maha arvata, ei hüvitata seda kulu riigieelarve vahenditest.

Paragrahviga 8 sätestatakse projekti elluviimise periood.

Lõikes 1 sätestatakse, et projekti elluviimise periood on taotluses märgitud ajavahemik, mille jooksul tehakse projekti tegevusi ja tekivad kulud. Säte loob ajaraami kulude toetatavuse hindamiseks.

Lõikes 2 sätestatakse, et projekti elluviimise periood ei või alata enne taotluse esitamist ning see lõpeb hiljemalt toetuse kavandatava kasutusaasta 31. detsembril. Sätte eesmärk on tagada, et enne taotluse esitamist tehtud tegevusi ja tekkinud kulusid ei loeta toetatavateks kuludeks.

Lõikes 3 nähakse ette võimalus taotleda projekti elluviimise perioodi pikendamist kuni üheksa kuu võrra juhul, kui projekti elluviimisel on ilmnunud toetuse saajast sõltumatud erakordsed või ettenägematud asjaolud ning pikendamise taotlus on esitatud enne elluviimise perioodi lõppu. Säte annab piiratud paindlikkuse olukordadeks, kus projekti tähtaegne elluviimine ei ole toetuse saajast sõltumatutel põhjustel võimalik, kuid tagab samal ajal, et projekti tähtaegu ei pikendata põhjendamatult. Pikendamine eeldab toetuse andja põhjendatud otsust.

Lõikes 4 sätestatakse, et kui projekti elluviimise perioodi pikendatakse üle toetuse kavandatava kasutusaasta, muudetakse taotluse rahuldamise otsust määruse §-s 12 sätestatud korras. Pikendamine peab olema kooskõlas määruse §-s 2 sätestatud eesmärgi ja §-s 3 sätestatud põhimõtetega.

4. peatükk „Taotluse menetlemine ja taotluse kohta otsuse tegemine“

Paragrahviga 9 sätestatakse taotluse läbivaatamise kord.

Lõike 1 kohaselt on taotluse menetlemise tähtaeg kuni 90 kalendripäeva taotluse esitamisest arvates. Tähtaeg annab toetuse andjale aja taotluse ja taotleja nõuetele vastavuse kontrollimiseks, programmi tegevusega seose hindamiseks, vajaduse korral lisateabe küsimiseks ning taotluse kohta otsuse ettevalmistamiseks.

Lõikes 2 sätestatakse toetuse andja kohustus kontrollida taotluse läbivaatamisel taotleja ja taotluse vastavust määruks kehtestatud nõuetele, esitatud andmete täielikkust ja õigsust ning vastavust toetuse andmise eesmärgile ja põhimõtetele. Sätte eesmärk on tagada, et otsustuskorras toetuse andmise aluseks on piisav, õige ja kontrollitav teave.

Lõike 3 kohaselt võib toetuse andja nõuda taotlejalt selgitusi, lisateavet, taotluse täiendamist või muutmist, kui taotlus ei ole piisavalt selge, selles esineb puudusi või taotluses esitatud teabe alusel ei ole võimalik taotlust hinnata. Säte tagab, et otsustamine põhineb täielikul ja kontrollitud teabel ning võimaldab vältida olukordi, kus taotlus jäetakse formaalsete puuduste tõttu sisuliselt hindamata.

Lõige 4 sätestab, et toetuse andja teavitab taotlejat puudustest ja määrab puuduste kõrvaldamiseks tähtaja kuni kümme tööpäeva. Puuduste kõrvaldamiseks antud tähtaja võrra pikeneb taotluse menetlemise tähtaeg. Säte tasakaalustab taotleja õigust puudused kõrvaldada ja toetuse andja vajadust menetleda taotlusi mõistliku aja jooksul.

Paragrahviga 10 sätestatakse taotluse läbi vaatamata jätmise alused. Läbi vaatamata jätmise regulatsioon võimaldab menetluse lõpetada olukorras, kus taotlust ei ole võimalik sisuliselt hinnata või taotlus ei ole esitatud nõuetekohaselt. Läbi vaatamata jätmine on menetluslik otsustus, mis erineb sisulisest taotluse rahuldamata jätmisest. Näiteks ei saa määruse alusel menetleda taotlust, mis ei puuduta valitsemisala vahenditest antavat riigisisest projektipõhist toetust või mille tingimused ja kord tulenevad muust õigusaktist. Samuti jäetakse taotlus läbi vaatamata, kui seda ei ole esitatud määruks sätestatud tähtajaks või määruks sätestatud korras. Säte hõlmab eeskätt vormi, esitamise kanali, allkirjastamise ja tähtaja nõuete järgimata jätmist. Taotlus jäetakse läbi vaatamata juhul, kui puudust ei ole võimalik kõrvaldada, puudust ei ole määratud tähtajaks kõrvaldatud või hilinevad taotluse menetlusse võtmiseks ei esine määruse § 6 lõikes 5 sätestatud erandlikke aluseid.

Paragrahviga 11 sätestatakse taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise tingimused ja kord.

Lõike 1 kohaselt teeb taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse minister käskkirjaga või tema poolt volitatud isik otsusega, mille andmisel tuleb järgida haldusmenetluse seaduse üldnõudeid, sealhulgas haldusakti põhjendamise ja vaidlustamisviite nõudeid.

Lõige 2 sätestab, et taotluse rahuldamise otsuse võib teha, kui taotleja ja taotlus vastavad määruses sätestatud nõuetele, taotlus on kooskõlas toetuse andmise eesmärgi ja põhimõtetega ning toetuse andja eelarves on vahendid toetuse andmiseks. Sõna „võib“ rõhutab, et otsustuskorras toetuse andmine on kaalutusotsus ega anna tingimuste täitmisel automaatset õigust toetusele.

Lõikes 3 sätestatakse rahuldatud toetuse otsuses sisalduvad andmed. Andmed võimaldavad tuvastada toetuse saaja, rahalise kohustuse ulatuse, toetatava tegevuse ning toetuse seose programmiga. Toetuse kasutamise täpsemad tingimused sätestatakse toetuse kasutamise lepingus.

Lõikes 4 sätestatakse taotluse rahuldamata jätmise alused. Taotlus jäetakse rahuldamata, kui esineb vähemalt üks lõikes 4 nimetatud alus. Tegemist on sisuliste alustega, mille puhul taotlust ei rahuldata ka siis, kui taotlus on menetluslikult läbi vaadatud.

Lõikes 5 sätestatakse taotluse rahuldamata jätmise otsuses sisalduvad andmed. Säte tagab, et taotlejale on arusaadav, millistel faktilistel ja õiguslikel põhjustel taotlust ei rahuldatud ning kuidas on võimalik otsust vaidlustada.

Paragrahviga 12 sätestatakse taotluse rahuldamise otsuse muutmise alused.

Lõike 1 kohaselt võib taotluse rahuldamise otsust muuta toetuse andja algatusel või toetuse saaja põhjendatud taotluse alusel, kui taotletav muudatus on kooskõlas määruse, toetuse andmise eesmärgi ja põhimõtetega ega sea kahtluse alla projekti eesmärgi või oodatavate tulemuste saavutamist. Säte võimaldab muuta toetuse andmise otsust juhul, kui projekti elluviimise käigus ilmnevad põhjendatud muudatusvajadused.

Lõikes 2 sätestatakse, et toetuse saaja esitab taotluse rahuldamise otsuse muutmise taotluse enne projekti elluviimise perioodi lõppu. Muutmise vajadus võib ilmned a projekti rakendamise käigus, kuid taotlus tuleb esitada õigeaegselt, et toetuse andjal oleks võimalik seda enne elluviimise perioodi lõppu menetleda. Haldusmenetluse seaduse § 61 lõike 2 kohaselt kehtib haldusakt kuni kehtetuks tunnistamiseni, kehtivusaja lõppemiseni, haldusaktiga antud õiguse lõpliku realiseerimiseni või kohustuse täitmiseni, kui seadus ei sätesta teisiti.

Lõike 3 kohaselt muudab rahuldamise otsuse minister käskkirjaga või tema volitatud isik otsusega. Säte tagab, et otsuse muutmise pädevus on samal tasandil kui algse otsuse tegemise pädevus.

5. peatükk „Toetuse kasutamine, aruandlus ja tagasinõudmine“

Paragrahviga 13 sätestatakse toetuse kasutamise üldised tingimused.

Lõikes 1 sätestatakse toetuse kasutamise lepingu sõlmimine. Lepingu sõlmimine võimaldab arvestada konkreetse projekti eripära ning täpsustada toetuse kasutamise tingimusi ulatuses, mida ei ole otstarbekas määruses üksikasjalikult reguleerida. Lõike 1 punktides 1-6 sätestatud lepingu miinimumsisu tagab, et toetuse kasutamine on kontrollitav.

Lõikes 2 sätestatakse toetuse saaja kohustus kasutada toetust sihtotstarbeliselt ning kooskõlas määruse, toetuse andmise otsuse ja lepingu tingimustega. See on toetuse saaja keskne kohustus. Säte on seotud riigieelarve seaduse § 55¹ lõike 1 punktidega 2 ja 3, mille alusel võib toetuse tagasi nõuda, kui toetuse väljamaksmise aluseks olevaid nõudeid või toetuse saamisega seotud kohustusi ei ole täidetud.

Paragrahviga 14 sätestatakse toetuse kasutamise seotud aruande esitamise, menetlemise ning aruande kinnitamise tingimused ja kord.

Lõikes 1 sätestatakse aruandluse täpsemate nõuete määramine lepingus. Lepingus täpsustatakse aruandes esitatavate andmete koosseis ja aruande sisulise kontrolli viis, lähtudes toetuse kasutamise eesmärgist, toetatavatest tegevustest, eelarvest ja mõõdikutest. Kuna otsustuskorras antavad toetused võivad olla sisult erinevad, võimaldab lepingus aruandluse täpsustamine kohandada aruandlust konkreetse projekti eripärale.

Lõikes 2 sätestatakse nõuded toetuse kasutamise aruandes esitatavale teabele. Aruanne peab sisaldama vähemalt projekti nimetust, ülevaadet tegevus- ja ajakava täitmisest, ülevaadet mõõdikute ja eelarve täitmisest, hinnangut tulemuslikkusele ja eesmärkide saavutamisele ning teavet kasutamata jäägi kohta. Nõue tagab aruande minimaalse sisu ja võrreldavuse.

Lõikes 3 sätestatakse, et toetuse andja kinnitab aruande, kui toetust on kasutatud sihipäraselt, toetuse kasutamisel ei ole tuvastatud rikkumist ning toetuse saaja on tagastanud toetuse kasutamata jäägi, kui jääk kuulub tagastamisele. Sätte eesmärk on tagada, et aruanne kinnitatakse alles pärast toetuse nõuetekohase kasutamise kontrollimist ja kasutamata toetuse tagastamist.

Lõikes 4 sätestatakse toetuse andja kohustus tagastada aruanne, kui selles on puudusi, ehk kui ei ole võimalik kontrollida toetuse sihipäraselt ja nõuetekohast kasutamist. Toetuse saaja peab puudused kõrvaldama, s.o aruannet parandama ja täiendama. Toetuse andja määrab paranduste esitamiseks tähtaja kuni kümme tööpäeva. Sätte eesmärk on võimaldada toetuse andjal saada aruande kontrollimiseks vajalikku lisateavet ning anda toetuse saajale võimalus aruandes esinevad puudused kõrvaldada.

Lõikes 5 sätestatakse aruande kinnitamata jätmise alused. Toetuse andja võib jätta aruande kinnitamata, kui toetuse saaja ei paranda aruannet toetuse andja määratud tähtajaks. Säte tagab, et aruande kinnitamine eeldab piisava ja kontrollitava teabe olemasolu ning et toetuse saaja täidab aruandluskohustuse nõuetekohaselt. Aruande kinnitamata jätmise võib määruse § 15 lõike 2 punkti 6 kohaselt olla aluseks toetuse andmise otsuse kehtetuks tunnistamisele või väljamakstud toetuse tagasinõudmisele.

Paragrahviga 15 sätestatakse toetuse tagasinõudmise ja tagasimaksmise tingimused ning kasutamata jäägi tagastamise kord.

Lõige 1 täpsustab kasutamata jäägi tagastamise kohustust ja piirmäära. Säte on seotud riigieelarve seaduse § 55¹ lõikega 2, mis võimaldab riigieelarve seaduse § 53¹ lõikes 1 nimetatud määruks kehtestada täiendavad tagasinõudmise alused. Määrusega sätestatakse piirmääraks, alla mille toetust tagastama ei pea, 10 eurot. 10 euro piirmäär on kehtestatud halduskoormuse vähendamiseks, kuna väiksemate summade tagasinõudmise menetluskulu võib ületada tagastatava summa.

Lõikes 2 sätestatakse täiendavad alused, mille esinemisel võib toetuse andja toetuse andmise otsuse osaliselt või täielikult kehtetuks tunnistada ning väljamakstud toetuse vajaduse korral osaliselt või täielikult tagasi nõuda. Lisaks määruse § 15 lõikes 2 nimetatud alustele tuleb arvestada riigieelarve seaduse § 55¹ lõikes 1 sätestatud üldiste tagasinõudmise alustega, näiteks valeandmete esitamise, toetuse saamise või kasutamise tingimuste näilise täitmise, kelmuse,

pettuse, korruptsiooni, huvide konflikti, väljamaksmise aluseks olevate nõuete või toetuse saamisega seotud kohustuste täitmata jätmise ning toetuse saaja likvideerimis- või pankrotimenetluse korral.

Riigieelarve seaduse § 55¹ lõige 2 võimaldab § 53¹ lõikes 1 nimetatud määruses kehtestada muid tagasinõudmise aluseid. Käesolevas määruses on selliste täiendavate alustena nimetatud lepingu allkirjastamata jätmise, mittetoetatava kulu hüvitamine, sama kuludokumendi kasutamine muu toetuse kulu tõendamiseks, aruande tähtajaks esitamata jätmise, toetuse kasutamata jäägi tagastamata jätmise ning olukord, kus aruannet ei kinnitata määruse § 14 lõikes 5 sätestatud alusel.

Kehtetuks tunnistamine ja tagasinõudmine ei ole alati samatähenduslikud. Kehtetuks tunnistamine puudutab toetuse andmise otsuse kehtivust kas tervikuna või osaliselt. Tagasinõudmine on vajalik juhul, kui toetus on juba välja makstud ning esineb alus väljamakstud toetuse täielikuks või osaliseks tagastamiseks. Kui projekti elluviimise käigus selgub, et toetust ei kasutata algselt kavandatud mahus või tingimustel, hinnatakse asjaolusid juhtumipõhiselt. Olenevalt rikkumise laadist ja raskusest võib olla põhjendatud taotluse rahuldamise otsuse muutmine, kasutamata jäägi tagastamine, otsuse osaliselt või täielikult kehtetuks tunnistamine või väljamakstud toetuse tagasinõudmine.

Lõikes 3 sätestatakse toetuse andmise otsuse osaliselt või täielikult kehtetuks tunnistamise otsuses sisalduvad andmed. Säte eristab olukorda, kus toetust ei ole veel välja makstud, olukorrast, kus väljamakstud toetus tuleb tagasi nõuda. Kui kehtetuks tunnistamisega kaasneb tagasinõue, tuleb otsuses märkida ka tagasinõutava toetuse summa, tagasimaksmise tähtaeg ja kord. Tagasimaksmise tähtaja määramisel tuleb arvestada riigieelarve seaduse § 55¹ lõikega 4, mille kohaselt tuleb toetus tagasi maksta 60 päeva jooksul arvates sellekohase otsuse saamisest, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti või kui toetuse andja ei ole erandjuhul ja põhjendatult tähtaega pikendanud või tagasimaksmist ajatanud.

Lõige 4 tagab, et toetuse tagasinõue oleks täidetav ka juhul, kui toetuse saaja ei täida tagasimaksmise kohustust vabatahtlikult. Riigieelarve seaduse § 55¹ lõiked 4–6 reguleerivad tagasimaksmise tähtaega, viivist ja vajaduse korral ajatamist. Kui toetuse saaja ei täida tagasimaksmise kohustust vabatahtlikult, toimub nõude sundtäitmine õigusaktides sätestatud korras. Tagasinõudmise otsus on täitedokument vastavalt RES § 55¹ lõikele 8.

6. peatükk „Toetuse saaja ja toetuse andja õigused ja kohustused“

Paragrahviga 16 nähakse ette toetuse saaja peamised õigused ja kohustused toetuse kasutamisel.

Toetuse saaja õigustena nähakse ette õigus saada toetuse andjalt teavet ja selgitusi toetuse kasutamise tingimuste ning toetuse saajale pandud kohustuste kohta. Samuti on toetuse saajal õigus tutvuda teda puudutavate menetluskohustuste ja andmetega ning esitada oma seisukohti enne tema suhtes ebasoodsa haldusakti andmist. Lisaks sätestatakse toetuse saaja õigus loobuda toetusest või tagastada toetus õigusaktides ettenähtud korras.

Toetuse saaja kohustused on vajalikud toetuse eesmärgipärase ja õiguspärase kasutamise tagamiseks. Toetuse saaja peab ellu viima projekti taotluse, taotluse rahuldamise otsuse ja määruse kohaselt ning kasutama toetust üksnes toetuse andmise tingimustele vastavate kulude katmiseks. Samuti on toetuse saaja kohustatud esitama toetuse andjale nõutud andmed, dokumendid, aruanded ja selgitused, pidama toetuse kasutamise üle nõuetekohast arvestust ning säilitama toetuse kasutamist tõendavaid dokumente õigusaktides sätestatud tähtaja jooksul.

Järelevalve ja kontrolli teostamise võimaldamiseks nähakse ette kohustus võimaldada toetuse andjal kontrollida projekti elluviimist ning tutvuda toetuse kasutamisega seotud dokumentide ja andmetega. Toetuse saaja peab viivitamata teavitama toetuse andjat asjaoludest, mis võivad mõjutada projekti elluviimist või kohustuste täitmist. Samuti sätestatakse kohustus järgida riigiabi, vähese tähtsusega abi ja riigihankeid reguleerivatest õigusaktidest tulenevaid nõudeid juhul, kui need on toetuse andmisel asjakohased. Kasutamata jäänud või tagasinõutav toetus tuleb tagastada toetuse andja määratud tähtaja jooksul.

Säte koondab toetuse saaja peamised õigused ja kohustused ühte paragrahvi ning loob õigusliku aluse toetuse nõuetekohaseks kasutamiseks ja selle üle järelevalve teostamiseks.

Paragrahviga 17 sätestatakse toetuse andja õigused ja kohustused toetuse menetlemisel, kasutamise kontrollimisel ning järelevalve teostamisel.

Toetuse andja õigustena nähakse ette õigus nõuda taotlejalt või toetuse saajalt projekti elluviimise, tulemuste, kulude ja rahastamise kohta andmeid, dokumente ja selgitusi. Samuti on toetuse andjal õigus kontrollida projekti elluviimist ning toetuse kasutamise vastavust määrusele ja taotluse rahuldamise otsusele, sealhulgas teha kohapealseid kontrolle ning tutvuda projekti elluviimisega seotud dokumentide ja andmetega.

Lisaks nähakse ette õigus õigusaktides sätestatud juhtudel peatada toetuse maksmine, vähendada toetuse summat, jätta toetus osaliselt või täielikult välja maksmata või nõuda toetuse tagastamist. Need meetmed võimaldavad reageerida olukordades, kus toetuse saaja ei täida toetuse andmise tingimusi või kasutab toetust õigusvastaselt.

Toetuse andja kohustusena sätestatakse taotluste menetlemine ja otsuste tegemine määruks ning muudes õigusaktides ettenähtud korras. Samuti peab toetuse andja teavitama taotlejat või toetuse saajat tehtud otsustest, andma selgitusi toetuse kasutamise tingimuste kohta ning kontrollima toetuse kasutamise õiguspärasust ja eesmärgipärasust. Lisaks on toetuse andjal kohustus säilitada toetuse andmise ja kasutamisega seotud dokumente õigusaktides sätestatud tähtaja jooksul ning täita riigiabi ja vähese tähtsusega abi andmisest tulenevaid kohustusi.

Paragrahvi eesmärk on tagada selge õiguste ja kohustuste jaotus toetuse andja ning toetuse saaja vahel ning luua vajalik õiguslik alus toetuse andmise, kasutamise ja kontrolli menetluste läbiviimiseks. Sätted on kooskõlas haldusmenetluse, riigiabi ning toetuste andmist reguleerivate üldpõhimõtetega

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõul võib olla puutumuses Euroopa Liidu toimimise lepingus riigiabi ja vähese tähtsusega abi reeglistikuga, neid on eelnõu koostamisel arvestatud.

4. Määruse mõjud

Määrusega luuakse ühtne õiguslik raamistik Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala vahenditest otsustuskorras antavate riigisiseste projektipõhiste toetuste andmiseks. Reguleerimine suurendab avalike vahendite kasutamise läbipaistvust ja kontrollitavust ning loob selgema aluse toetuse tagasinõudmiseks olukorras, kus toetust ei kasutata sihipäraselt või rikutakse toetuse andmise tingimusi. Määrus loob toetuse andjale selgema õigusliku aluse otsuste tegemiseks ning vähendab meelevaldsete ja ebaühtlaste otsuste tegemise riski.

Määrus mõjutab eelkõige toetuse taotlejaid ja toetuse saajaid ning toetuse andjat. Taotlejate jaoks muutuvad otsustuskorras toetuse andmise tingimused ja menetlus läbipaistvamaks ning

etteaimatavamaks. Määruses sätestatud nõuded toetavad taotlejate võrdset kohtlemist ning aitavad tagada, et toetuse andmise otsused põhinevad võrreldavatel ja kontrollitavatel alustel.

Toetuse taotlemine on vabatahtlik. Taotlejale kaasneb mõningane halduskoormus üksnes juhul, kui ta otsustab toetust taotleda. Halduskoormus seisneb taotluse koostamises, toetusega kasutamisega seotud dokumentide säilitamises ning aruande esitamises. Need kohustused on vajalikud toetuse andmise põhjendatuse hindamiseks, avalike vahendite sihipärase kasutamise kontrollimiseks ning võimaliku topeltrahastamise vältimiseks. Arvestades, et tegemist ei ole avatud taotlusvooriga ning toetusi antakse otsustuskorras piiratud juhtudel ja piiratud adressaatide ringile, ei ole halduskoormuse suurenemine märkimisväärne. Lisaks, tegemist ei ole uute kohustustega, ka praeguses olukorras on taotlejatel samad kohustused.

Eelnõu ei too kaasa täiendavaid kohustuslikke kulusid riigieelarvele. Toetusi antakse üksnes toetuse andja eelarves olemasolevate vahendite piires. Eelnõu ei loo õigust saada toetust üksnes seetõttu, et tegevus vastab määruses sätestatud eesmärgile või põhimõtetele. Toetuse andmine sõltub alati eelarveliste vahendite olemasolust ja toetuse andja kaalutusotsusest.

Määrusel on positiivne mõju hea halduse põhimõtte elluviimisele, kuna see suurendab otsuste läbipaistvust, põhjendatust ja kontrollitavust ning aitab tagada avalike vahendite säästlikku ja otstarbekat kasutamist. Samuti toetab määrus õiguskindlust, vähendades toetuse andmise tingimuste ja menetluskorra ebaselgusest tulenevate vaidluste tekkimise riski.

Eelnõuga ei kaasne olulist mõju muudele valdkondadele (riigi julgeolekule, keskkonnale, regionaalarengule, demograafilistele protsessidele, ettevõtluskeskkonnale ega kohaliku omavalitsuse korraldusele). Samuti ei ole tuvastatud ebasoovitavaid mõjusid.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõu rakendamisega täiendavaid kulusid ei kaasne.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras ehk kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) vahendusel kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile.